

ACC. N:R M. 13299: 1-33.

Landskap: Skåne Upptecknare: Aug. L. Nordgren, Annelöv
Härad: Frösta Berättare: " "
Socken: Högseröd Berättarens yrke: cykelreparatör
Uppteckningsår: 1954 Född år 1882 i Hallaröd

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Butikshandel på landsbygden. s. 1-33. Lu F 95.

Brev!

ACC. N:R M. 13299.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

L. H. F. 93-

Confidient!

Will härmed göra ett tillägg, till denna frågelista med anledning av att framsända ättlingar ännu lever och fortsätter rörelsen i föräldrarnas fotspår vill jag härmed att namnen på nuvarande och förtida ägare, inte anges för närvarande, den siste innehavaren som jag vet har innehått affären ifråga heter Fritz Arne Titularias Trapen (i reserven) om han lever ännu kan jag inte säga g. n. men han är son son till gamle Anders Thansson som började affären på 1890-talet och dog omkring sekelskiftet, affären övertogs då av hans son Håkan Andersson, fader till Fritz Arne. Kyrkovaktmästaren Berättaren Fredrik Schmidt var inflyttad från Huaröd på 1880-talet och dog omkring 1912. det övriga härstammar från Högberöd och affärer i Orsa.

Luf. 95
1

L. H. F. 95.

Will härmed försöka att lämna några uppgifter om vissa affärers startande på enkla och primitiva affärsmetoder, som tillämpades vid starten av de små affärer, som uppstod under 1860-70 talet, när man av de gamla, numera bortgångna har hört dem berätta om vissa affärers uppkomst och utveckling i orterna i Mellersta Skåne och bygderna deraf kring. Dessa affärer har en viss gemenskap i vad det gäller om själva starten om det nu är en fattig bonda, en torpare, arbetare eller en Västgöta kuske, alla har de i regel hjälpt med kringförande av så kallade kramvaror, under benämning gärdaric-handel, för att så småningom öka på affärerna, och övergå från att bära varorna på ryggen, förvarade i en särskild låda, till att sedan övergå till varukringförsel med Häst och Vagn, och sen vidare

Med startande av en fast liten Handelsaffär,
kun en början endast en så kallad Teram handel
der de nödvändigaste i ett hem, på den tiden,
förekommande nödvändighetsartiklar tillhanda
hölls, som ex socker, kaksöcker och lapp socker
Mjöl, Gryn, potagen, Sirap. Svavel, Svälsstickor
Kryddor, soppar av alla slag, kanel, syltad, natur
av alla slag, strumpstickor m.m., detta här sam
en inledning till det jag i fortsättningen här
kommer att berätta, vad jag hört berättas av
en gammal Tyrkoskänästare åren 1903-05, om en
viss affärs, utveckling, från åren omkring 1880 och
derafter, i sin närvarande tid, i ett av Heltzersta
skänes numera mest framåt gående bankälle
Vidare har jag talat med en för flera år sen avliden
Lantbrukare som dog i 75 års ålder omkring 1935 i Högsröd
Han hade haft plats i den firma eller affär som jag
här kommer att omnämna, åren omkring 1890-1900.

Han nämnde om, eller berättade, också om denna affärs uppkomst, dess innehavare, släktförhållande m. m. Samt vad som denna affär handlade med vid denna tid! Enligt Fyrkovaktmästarens berättelse, bestod samhället på 1870-80 talet, den så kallade byen av en 5-6 st bandyårdar, samt Kyrka och gästgivaregård, och järnvägsstation, en affär fanns i närheten av stationen, men en förelagran man, fast med litet stort kapital började så smått med gärdslarhandel, om torsdagarna varje vecka medförde han även dricka på en rulle bröd som han stod och sålde i Tranne eller litoris, till allmänheten, jämte en hel del småsaker vid sidan om, knivar, saxar, bröl. stappnålar fästnålar, svavel, o svärdstickor m. m. Han rullade även sitt längre avlägsna orter med sin handel och sitt dricka. Men detta arbetsamma transportmedel använde han endast

några år. Derefter skaffade han sig Häst och vagn och kunde härigenom medföra flera varor på sina försäljningsresor ute i bygden. Men utvecklingen fördröjde mera än denne företagsamme man som arbetade upp sig av julket, utan några särskilda förkunskaper eller skolundervisning. Han förvärfvade sig en större jordlott där han byggde sig ett Hus varifrån han började en mindre speceriarffär, dessa små affärer var rätt enkla och anspråkslösa till att börja med, denna affär drevs de första åren jämviddes med gårdshandelen, men så småningom blev handeln fast, gårdshandelen upphörde, så allt som gällde livsmedel i säcker, kaffe, och kryddor, även potatserna kom mera i bruk, sen traulamporna följde vika, för de mera förmånliga potatenslamporna fast än de var, till en början rätt primitiva även dessa. Denna affär utvidgades i deligen, med

hillsbyggnad, så att på 1890 talet, fanns redan då, en diverseaffär, en så kallad grantätsaffär en järnhandel, samt vidare kol och vedaffär. Under några år bedrevs även en timmeraffär, som överläts på en Svärson omkring 1893-94. Denne initiativtagare, överlämnade, hela sin rörelse på sin son som var en framskående man inom samhället, även denna efterträdare har lämnat rörelsen åt sin son så det är nu tredje generationen som är ägare av densamma, även nuvarande ägare är nog omkring 60 talet. Affären hävdar än i dag sin popularitet, fast än konkurrensen i våra dagar är rätt stor så många affärer av skilda slag numera finns i samhället, såväl som på landsbygden runt omkring.

En annan affär som startade på 1870 talet i Högsröd, av Wikkan Andersson (Haugen fäktar eller Haugen i boen) starten skedde i ett hus vars

Jord gränsar intill den trädgård, der den nuvarande handelsaffären är belägen. Denne Thangen började i smått, som i regel de flesta handlare gjorde i den tiden, då stort kapitalen i regel var rätt små. Han hade en så kallad kramhandel eller jobberb, med de nödvändigaste varorna som behöfdes i hemmen. En liten strap om denne Thangen vill jag här nämna, som gick bland byns folk, som lydde så, Thang ska du gan, ja ska gan i köpa seba, ska du gan o köpa så va gack då te Thangen i Boen, ska du gan o köpa Trapp o Sacker gack då te Thangen i Boen, denna Thangen ble ingen Grosshandlare, utan överlät sin affär den 1 jan 1893 till en Bondsman i närheten, vars namn var Nils Månsson, som innehade den endast några år dels var stort kapitalet lite inskränkt, eller litet, som affärsman saknade han även den drivande energi som förutsättning för framgång, så hjälptes

det inte med ett gott humör och en bra handstil.
Därför måste denne handlare överlåta sin affär
med utgången år 1895, till en Lantbrukare
och Dragon, Oth. Borg, som ursprungligen var
kommen från Långäröds socken i Kristianstads
Län. Han var ingen Handelsman men genom gif-
termål, blev han svärsan till en Småhandlare
vars ursprung var en Kvalle från Kvallebygden.
Denne kvalle som bedrev gårdens Handel under många
år i bygderna, en stor kraftig Karl vid namn Petter Jakobsson
bosatte sig i Pärup, och satte upp en Lanthandel därstädes
der dattern Maria som blev gift med O. Borg, hade
någon affärsvana att taga med sig vid giftermålet.
Det var också Han som var den drivande Kraften i det
affärs företaget som de bedrev till att börja med på en
plats i Södertan Lyby socken, tills de övertog och
köpte affären i Hågeröds By 1895. De varor som
försades under de åren var ju som vanligt de vanligaste.

Förnödenheterna som före kom i dåtida hem.
Affären i Högsröd var inredd i den ena ändan av
Bouings huset, med utgång, och ingång, genom en
förelänga som användes som ingång även till kontor
och bouings rum, inredningen och hygienen i den
tiden var det ju inte så ucha med, der kunde stå
en silt tunna i ett hörn en fatagut tunna med keran
intill, samt lite längre bort en 100 kg säck med
fudersacker som det kallades i den tiden eller 1890-
det var krossacker som benämningen numera lyder.^{1910.}
även en säck vetemjöl kunde få hela platsen om
inte utanför disken, så inuupför var inte alls ovan-
ligt. Vidare räckte ju inte alltid skaporna till att
vara varor med, på grund av sin fåtalighet, men
det gick ju bra att äta Fläpp, socker, mjöl m.m.
med bara handlen, det fickom rätt ofta i brist
på annat, det fortfor nog ända in till 1915. då denna
butik arbetade i den gamla inredningen och efter

de gamla metoderna. Ej heller var hälsovårdsmyndigheterna kända i den tiden så att inga försändes utan någon strängare kontroll, i synnerhet på landsbygden, där man köpte och sålde efter eget behag, och som man själv fann att det passade. Bland de varor som vanligen försåms i en lanthandel vill jag även nämna vin av ett par tre märken, samt i vissa affärer även Trut och Kuan hattar samt Dynamit och stubinbräd. Denna affär i Högsröd handlade emellertid inte med några sprängämnen. Sedan 1918 har denna affär bytt ägare som under gått för ändringar flera gånger sen dess. Nuvarande handlanden i Högsröd Bertil Sandgren är den 7de i ordningen sen 1918 som hyrt affär och bostadslägenhet av Odh. Borgs Skerhus, som nämnda är. Under dessa år har affären ändrats om merendels varje gång en ny tillträdare kommit och övertagit affären. Nu är den inredd ungefär i likhet med

den inredning som vanligtast förekommer i butikerna på Landsbygden. Jag vill här i kortast redogörelse för en vanlig byhandlares prestige framgång och utveckling i närvarande tid. En mindre Landbrukare i Högrerids församling som hade flera barn, som växte upp i hemmet, någon rikedom fanns inte att tala om, men en viss energi och talang för affärer fanns, hos isynnerhet ett par av pojkarne, den ene av dessa Hilding, hämtade sina första kunskaper inom Landbrukets område i Turva, av en dertillades framstående affärsman som just för en kort tid sedan slutade sina dagar. Detta biträde från Högrerid övertog en mindre affär i Seltorps by, när han efter ett par tre års lärotid i Turva affären slutade denna plats. Affären i Seltorp började han med åren omkring 1923 och innehade den sin verksamhet 1927, 28. Den affären gick brögt så han såg sig om efter en mera framgångsrik och lönsam plats och fann en sådan i St. Olof. Der

Jens två Handlare på platsen så enligt vad hans
sväger, berättat. När övertog han den sämst skötta
och i vankund liggande affären, något särskilt
kapital ände han ej, men en god vilja och affärs-
balanser sakades inte, trots att den andre affärsin-
nehavaren var gammal både sin åren och på platsen
och dertill släkt rik då han hade alla bänder och
befolkningen på stort område ute i bygderna som
sina fasta kunder, en del bundna dels genom vaxeltrans-
aktioner, eller penninglån. Men när det var så lön-
nykterhet var ändå mera slipad, han började i
blygsam skala, men alla kunder bjöds på traktoring
i någon form om det nu bestod i värbärar, en Cigarr eller
vid större köp båda delarna, eller kaffe med bröd, eller
ett tvål, eller karameller till på handeln, det var något
rekommenderande i blund arts befolkningen, den
nya affären gick bra handeln ökades undan för
undan, allt flera kunder, Den äldsta affären gick

de sig allt mera överflyglad, deremot har denna energiske gäppare, utvindat sin affär, till alla slags förvidenheter, i det stora (ej Charkuteri) men spannmålsjådervarar och maskiner, enligt vad hans anhängare berättat för mig säger de att han för närvarande är millionär, och enbart i affären skulle ha 7 kibiädel och Russiska. Den andra affären deremot skall ha gått helt till baka och gör en tyngande siltvaro. Sådant exempel har vi många der en handlare med två samma händer, god energi, lite tur och förutseende, samlat sig en förmögenhet.

Övergår nu för att närmare redogöra för de förhållande som rådde i affären i Högsbo, och vill i öynnerhet antala de förhållande som rådde i affären Grön. Selsk. skiftet och intill 1918. Ären omkring 1903 och därefter inleddes affären av O. Borg, den startades, som jag redan nämnt omkring 1890. Några dagliga butiker har jag inte hört nämnas om, då var det för varar som inte

Var tillättna öl och sprit, arsenik (rättsekrud) som an-
vändes både till folk och få, det kunde hända att dessa
varor smyg handlades med i bland. Denne handlare i
Högsröd hade inte några särskilda förtroende uppdrag
utan det var det mesta intresset för jord bruket, och
husstrun skötte det mesta av affärerna.

Lokal och Inventarier

Denna affär i Högsröd är inredd i Bonings huset i
den östra ändan av huset som är byggt endast en
eller en och en halv meter från vägkanten. affären
som är inredd i gavelrummet där den varit placerad
under alla åren sen 1890 talet. affären går över hela
husets bredd; med disk och hyllor. i äldre tid och
intill 1918, var endast en disk som gick så kallad
tvärs över bredden på huset, en gemensam första för
butik och kontor, samt eventuellt kök fanns även
under dessa år. denna ingång var dock delad med en
dörr till butiken, och den andra ingången genom

Butiken och direkt in på Kontor, och bäningsrum
Ursprungligen fanns då, utom Butik, ett Kontor, vardags-
rum kök, samt två andra rum vid den så kallade
Västra gaveln, dessutom fanns en finare förstuga mitt
på huset med ingång från förstugan till rummen
finrummen på andra gaveln till väster. I butiken var
placerad en disk, med bänkar fack och inredning, med
riktning så kallad tvärs över huset, vidare fanns en trap-
pa inne i butiken som ledde upp på vinden där en del
av varorna bars upp, vid ena sidan i Butiken var ned-
gång till källaren, omkring 1910 inlades fotogenpump
i butiken och fotogentunnan rullades genom en vt-
vändig nedgång ner i källaren och sattes i förbindelse
med pumpen i affären, men sitt tunnan hade fort-
farande sin plats i affären, även stanyktor, fotogen-
lampor fanns till salu, och stod dels på hyllor, lyktorna var
upp hängda i taket. Några särskilda inventarier hade
man ej i affären. Kontoret å sin sida var enkelt, endast

ett vanligt bord som skrivbord, samt ett gammalt antikt
kassaskåp, en stol och en mindre soffa utgjorde hela
möbelenaget. På gårdsplanen stod i bland någon
fotoagentunna, några sauliser, och andra saker med
mindre värde, någon så kallad boddrake har jag inte
sett till i någon affär men väl hört talas om sådan
men deremot har jag hos en välsorterad handlare en
gång blivit visat ett så kallad vängalee (gammaldags
grind.) Han framhöll att han hade öfning att sälja, att
vad folk ville vännas till och med ett vängalee. Därför
såg ungefärligen ut dåtida, som nu med den skillnad
att den var en enklares material, helt av trä samt enkla
gjord, och helt handgjord. Belysningen var fotogen
lampa, ofta inte med för stor lyskraft en 8 à 10 lingers
räckte länge sedan under ärens ökades belysningen
till 14 lingers, och deröver. Eldstad fanns inte de flesta
affärer var helt utan. Det var inte så värst många
som bestod sig med butiksskylt på Landsbygden.

Det var inte så värst många förvaringskärl som fanns då, det var fotogen som kom på fat, vidare Sirap, Vin, samt snus som kom förpackade i käftingar, så fanns ju affärer med så kallade bingar inns i affären der djöl, och grynor förvarades, mitt mål, och vikt, var ju det redan lagstiftade Litar, och kilo. Många vägar var då av balans typ i stål, fast stjärre, som man kan ännu få se användas vid järnväging å Apotek. En mittständer med fat, samt upphängd med en trågfäende metall arm, i vars ändar här var berrade för upphängningsanordning, med en vägskål vid var sida om mittelpelaren. Alla småvaror samt djöl, Gryn, socker, Sirap, kryddor, kaka och snus. m. m. placerades i Litar och inredning som fanns i diskens, en del andra mindre omtäliga Varor placerades i källare eller något särskilt Lager rum som man inredde i något, ofta dertill byggt uthus som ett språk till mitt och vikt vill jag här nämna att under 1890 talet var inte de gamla Gubbarna eller

Gummorna klocka på de unga snätten eller viktorna, man fick ofta höra på de som skulle köpa en fjering snus eller en fjering kaffe, då två skäl pund (eller märk.) ^(35 öre) som det ofta benämndes gick på 1 kg, kan man lätt räkna ut vad fjor de delen av ett skäl pund skulle väga. Det hände sig på 1890 talet att en gammal kvinna från Långbult i Hallaröds socken kom en dag till en handlare i Östra Birsjö och frågade, hur mycket koster ett kilo vedemat i mark jävis, meningen var hur många skäl pund mjöl det gick på ett kilo, och vad priset då blev för ett skäl pund mjöl. Omkring 1900 talet och även därefter var de mest framträdande skyltarna Pellerius Margarit, samt Arbores Margarit, Karls hamns Snus, Götads tobak Ärligt och Gott. samt ballangen. Dessa skyltar var placerade dels utvändigt på affärsväggen dels på lämplig plats invändigt. De hygieniska förhållanden var ju inte så unga i den tiden då inga härovards myndig heter var att finna på Lands bygden utan att gick efter godtycke

Varusinköp och Varusorterinn.

En firma som anlätades mycket och hade gott förtroende hos Handlaren, var firma Schultz i Ystad, firma som levererade direkt till Handlaren, bland Malmsfirmor var Gaurstam & Gussing, Scholander & Co. samt Thaprock de som jag hört dåtida Handlare tala om. Handelsresande i den tiden färdades med Hästskjuts, där de under färden mellan de olika ankast platserna besökte Handlare under färdvägen för att sälja varor för den Firma som de representerade. Jag vill här berätta något om en händelse som försig gick omkring 1920. Då en nummer för många år den avlidne Handlande av gamla stam- men Aug. Andersson i Löberid, uppenbarades nu en hans son Erik Andersson. Handelsförslaget var detta, först vill jag poängtera att Andersson var något original fast han själv var mycket rik, kände han inte någon höghägnadhet eller förfining, han hade en skön med plats för hästar där kunder som ville kunde

ställa in sina hästar under uppehållet i Samhället
Handlanden själv hann sig inte för fin att själv hålla
rent i denna stall. Så hände det sig en dag att två
stycken Handelsresande från olika Färmer om Mor-
ganen försökte sig på att överlista varandra, genom
att först komma till Andersson och få en bra order av honom.
Därfor den förste resanden klädde sig tip top med handskar
på händerna och Cigarer i munnen, och skuttade obe-
märkt ästad till Handlaren som var i full fart med att
göra rent i sin stall. Handelsresanden såg förvånat och
undersåttande på medan Handlaren arbetade, och blev därfor
rätt fort inspirerad, och jädig till att gå, när han så
kam upp på Hotellet träffade denne resande, den andra
som stod jädig att gå ut ett slag, och blev då tillfrågad
var ska du gå, jag ska gå till A. Andersson för att se
om ja kan göra någon affär med honom i dag, då svarade
den resanden som varit der först, der har du inte att
göra jag kommer derifrån, och han o ving o krängd

ACC. N:R M. 13299:20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

20

så jag kunde inte säga för ett enda öre. Den andre
svarade då, ja jag gör nu så får jag försöka, när den-
na resande kom ner i stallet höll han ännu på med sin
ren göring. Denna Handelsresanden hälsade då goda
August, ja så du håller på att göra rent, och här inte nåd
ja kan hjälpa dig med, men fick ett rätt kort svar
att de behövdes inte, men denna resande kände till d.s.
Kunne förut och tog utan vidare en skyffel och hjälp-
te sin att lossa gödsel i en rullebör som stod der för än
dennät, samt hjälpte sin att sopa och göra rent, så
frågade han vidare var ska du ha gödseln, han svarade
då var han brukade att lägga den, Thorsanden sade då
kan jag rulla dit med den, när detta var gjort och
slutningen var över sade Andersson, nu kan du gå
med in och dricka en kopp, under detta kaffedrickande
sade resanden varor till A-S för 9000 kronor, när
resanden kom till baks till Matellet var den andra kvar
och frågade hur gick de, du fick väl inte sålt nåd

du i häller, fick ja inte här skall du få se summan
på ordern när han visade denna utbrast den andra hur
bar du dig åt som kunde få sälja så mycket, och fick
då till svar detta är min egen hemlig het. Angående
förelagshandel så fickom den mycket sparsamt, om den
skulle ens förekomma, de mesta varor såldes kantzant
eller mot annan säkerhet, intet revers eller vaxel. De
varor som förekom mest, var ju i första hand. Mjöl
socker, risgryn, Kaffe: obränt i den tiden någon enstaka
Handlare försäkte sig på att i mindre skala bränna kaffe
till egna kunder. Ost, russin, sviskan. Svanelsticken
Sirap. Kryddor av alla slag. Lutfisk. Grönt bröd, sill
färdig, Salt grönt o fint, i tyger mest hinnerar till skinka
och lakar. Lät mig inte glömma Tobak, rök, och lungtobak
samt Karls hamns Suns. Stågot Glas och porcelin Mattariken
karotter stekrost och kaffe kappar, Lorfot m.m. ant detta
och mer till ansågs som nödvändighetsvaror, någon uppdel-
ning av varorna för riket och fattigt folk förekom ej i

ACC. N:R M. 13299:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

22

Vantiga folk, I de åren omkring sekelskiftet och dess-
förinnan, brukade handlarna gärna draga kunder genom
ett bjuda in på Kaffe, vitvaror, en Cigar, o dylikt.
Men även ett bräddvål, en struk karameller eller någon
annan sak kunde användas som dragplåster, denna
metod fortfor hos många handlare ända till första värld-
kriget eller åren omkring 1915. Kaffet har ju alltid varit
ett dragplåster och utnyttjades även förr som nu i
samma syfte om det än var i orsakt skick

Personal

De flesta affärer på Lunds bygden sköttes av handlaren
enbart, vid bräddande tillfälle hände det att Frun var
behjelp. vid expedieringen. Någon handlare kunde
saga emot någon yngre pojke som lärning till butiks-
biträde, dessa rekryterades merendels från Lunds bygden.
det var ingen svårighet att få butiksbiträden. På en
viss lärotid fordrades, minst två, halst tre år. Innan
man ansåg ett biträde kompetent att sköta en affär.

på egen hand. Arbetsförhållandena intill 1915, var inte så nogräknade då började arbetsdagen kl 7 på morgon, vid sammar tid och fortsatte utan uppehåll till kl 8 på kvällen, fritid om söndagarna, annars inte, läernas små, andra högst 15 à 20 kr i månaden, gratifikation och övertids ersättning förekom ej. I flerta fall hade biträdet ett litet rum hos handlaren att bo uti, såvida han inte hade sitt hem i närheten, de vanliga biträden kallades ofta för, knodd, boknodd, ja her Krämmare i bland. bokhållare. I lant affärer var det stort om ett biträde fans, i de flesta fallen var det handlaren själv som skötte om affären, så är det i många affärer än idag. Ett biträde på landet räknades i allmänhet som en riktig befolkning, var det någon lyckte sig för mer, blev det snart betat.

Kundbetsen.

Området för de kunder varierade för såväl som nu rätt mycket, men jag har hört gamla handlare berättat att om de hade en 15- à 20 modelstora husuin

som handlade förjönt så klarade handlaren sig fint på det. Själva handelsnämnden instruktade sig ofta till 2-3 km område i äldre tid, i våra dagar sitter handlaren mycket närmare varandra, som vi nog får tålskriva tätorterna med sin framåtskridna tätbebyggelse. Långväga kunder finns ju än i dag och här funnits för och så. I gamla tiden innan affärerna på landsbygden började att blomstra upp brukade ju bönderna köra till städerna med släddor, spannmål, smör och ost, sen de hade sålt detta, köpte de en del specerivaror, som kaffe, socker, potatis, salt, m. m. med sig hem. Men dessa långresor från landsbygden antogs alltså under årens lopp, för att slutligen handeln helt övergick till den alltså uppblomstrande handeln på landet, det blev ju även bekvämare att kunna köpa i mindre parti, och för varor vilken dag som helst, de varor som behövdes mest var kaffe, socker, öl, samt snus. Toback såväl rök som tuggtoback, även margarin

började så småningom att arbeta sig in hos den fattiga delen av befolkningen. Men efterhand började även Bönderna graskabräda som köpare av samma vara. De här varorna köptes av alla oberoende av stånd eller yrke, Likaså Sill, Salt, potatser, m m räknades till nödvändig hushvarorna, den enda skillnad var att de som var rika, eller välbergaade köpte varor i större parti. De som bodde långväga i från brukade ibland handla så det skulle räcka längre, men den största handeln förskom ju vanligtvis till jul, och de större högtiderna. I äldre tid var ju handeln rätt begränsad, man handlade endast det nödvändigaste, och levde sparsamt för öfrigt, man såg derför till så att man hade Caffe och socker så de räckte sån och helgdagar över Lördagen användes gärna för komplettering av förrådet om så behövdes.

Kundservice

Förr såväl som nu användes papperspåsar för de större och skrymmande varorna, till alla småvaror

och kryddor, användes strutar, som man gjorde
för hand, alla dåtida handlare kunde göra strutar
det var det första ett ny anställt biträde fick lära sig
ikland även ett av de svåraste jobbet att lära sig. Trege
fick varje kund själv transportera hem sina varor
såvida det inte var någon större handel, och det då lämpade
sig så, att man kunde gå varorna sända med någon
skjuts, som skulle gå på samma väg. Ja det förekom
ofta att kunderna blev inbjudna på kaffe, eller en förrätt
eller något annat, småvaror, tvål, m.m. Butikstider som
redan nämnt, om samman i gamla tiden fr kl 7 morgon
8 på kvällen, var handlarerna hemma kunde man gå
köpa varor vid andra tider på dygnet också, om vintern
var tiden $\frac{1}{2}$ 8 på morgon och $\frac{1}{2}$ på kvällen.

Betalning och Bokföring

Under 1890-talet och rätt långt in på detta sekel, ätnin
skones in till 1910-15 var det rätt vanligt med kredit,
så många människor drogs med svårigheter, för att

Summa klara av handlare skuld, så måste beklag an-
litas der omsättning och ränta å vaxeln gynnade på
sitt sätt, så den som var fattig förut blev ändå fattigare
genom denna metod. En del handlade först på ett ställe
så länge de kunde få på kredit der, sen flyttade till en
annan plats, men betalade inte gammal skuld, därför
var det rätt vanligt att handlare gick förlora på osäkra
kunder. Kreditsystemet i mindre skala har släpat
med ända in i denna Tid anno 1954. i regel tog handlaren
inte mot betalning i naturprodukter, utan helst kontant.
Oustånd med betalning lämnades i regel inte mer
än en månad, såvida det inte var en välbergad Bond
för denna gick ju kredit obegränsad och kunde betala
när han ville, statare gick inte gerna kredit utan
husbondens garanti för betalningen. Till en början
krävdes skulden muntligen, eller skriftligt med
inbetalnings räkning och betalning inom 8 dagar.
Dessutom kunde sina betalningar, hände det att

Han blev avstängd för vidare kredit, som vanligtvis meddelades enskilt, der inte någon annan kunde fick reda derpå, ofta skedd här för meddelandet på kantarst av handelsmannen själv. Ja det förekom ju att stämning uttogs, och bauliga handlare lät sina krav gå så långt så att utmätning gjordes, för gällande skuld, ja det har ju, enligt vad jag hört berättas, förekommit att handlare, dels genom kreditgivning, dels genom personlig hjälpsamhet genom borgen eller kontant hjälp, blivit orsak till handlarens ruin. Den metoden att genom kredit draga kunder till sig var inte många som nappade på den kroken, för de flesta var på det klara med, att de fick betala god ränta på krediten, i en eller annan form. Att sund kreditgivning har kunnat i viss mån varit till hjälp, har isynnerhet varit de första åren för en nystartad Lantbrukare, eller någon annan företagare som de första åren haft det brått med ekonomin.

Men som god arbetare, arbetar sin genom svårig-
heterna sen bara de första årens besvärhig betor
blir genomgången, under sådana förhållande var det
ju som en strävsam och enersisk man kunde få hjälp
och i de flesta fall klara sig. Ja någon gång hände
det att om skulden blev gammal, och inga tillgångar
fanns, att den då helt avskrevs. Åja, det ansågs inte
bedersamt att ha skuld, vare sig hos handlare eller
annorstädes, isynnerhet om personen i fråga inte be-
salade skulden, då avskydde man honom. Angående
pris märkningen, så var det ofta handlarens eget
chipper som han använde vid prissättningen men det
gällde ofta inköpspriset, utförsäljningspriset stod ofta
i vanliga siffror, ja i gamla tiden var det ofta en
inödd vana bland befolkningen att de skulle pruta
på varorna hos handlaren, men sen handlaren kom
i underfund med vilka kunder som brukade pruta
så begärde han ofta lite mera för varorna, och lät då

pruta med sig, då blev denna kund gerna belåten och
tänkte i sitt innersta att han eller hon gjort en god
affär. Den bok som låg först till hands kallades ofta
för kladd, eller Upp & Beskrifning, eller Kassa kladd.
den användes i första hand om det var någon som
köpte varor som skulle skrivas upp på kartor eller
längre tid, sen infördes det i en Huvudbok, när det
så betalades kvitterades skulden i denna bok, så
hade handlaren en Kassa bok, samt bok för utbetalningar,
Inkomster och utgifter.

Kaukarrens.

Kunde ju förekomma ibland der den ene försökte
att värva kunder från andra handlare, ofta kunde
ett pris krig uppstå om någon viss vara, som kunde
användas som dragplåster av den ena parten, som ex
vill jag nämna en handlare i Löberöd (det är nu många
år sedan detta hände, affärsmanen är död sen 30 år sen)
sag av det hände sig omkr 1930 talet att denna handlare

Kam över ett stort parti tvättmedel och sålde till halva priset mot vad det gällde i allmänna handeln varken Grossister eller de övriga handlarna förmedlade slappa affären, utan han fortsatte att sälja, så länge det fanns ett enda paket kvar, först derefter fick de övriga handlarna komma till, men sedan höll han också de gångbara priserna. Flera dylika händelser kunde upföras men detta får vara nog. Ja medel för att värva kunder var många, och bestod ofta i sänkt pris på någon mera framträdande vara, eller att ge något till på köpet, vanligen, ett tvål, en kardus tobak, till jul kunde större kunder få en låda Cigarrer, en flask vin, kaffekoppar, eller andra saker som passade i hemmet. Enligt att köpen var mycket värderade i den gamla tiden. Butikens funktioner utöver försäljning av varor. Post och tidningskantor har handelsboden varit, så långt jag kan minnas tillbaka, från 1890-talet och ända in till närvarande tid. Telefonen började inte

att fr. andrیدا på Landsbygden, fast i liten omfattning
i början på 1900 talet, då någon handlare, prästgård,
skollärare, eller från ordpörande anskaffade telefon.
Ja handelsboden var ofta ett litet centrum både för
nyheter, lite annat prat och så om kvällar, och efter
slutad arbetstid, även ungdomen samlade sig om
kvällarna, då de, i den tiden, inte hade så gott om öfent-
liga nöjen, ofta hade en extra samlingsplats hos
handlaren i byen. Lite läskröjeri med öl och vin
kunde man få höra talas om bland befolkningen
lite varstans, så kallad smyg kru gaus rätt gott om
innan skedskiftet. Många handelsaffärer lämnade då
ut öl, som lånades ut någon bakväg. Ölet förtärdes
gerna avsides i något hem, eller någon annan avskild
plats. En del handlare var rätt försigkomna i upprättande
av skrivelser, och anlätades därför ofta, av mindre försig-
komna personer. Man lånade ofta Glas och porslin
i handelsaffären när det gällde de större kalaserna, det nekades
aldrig

Handelsbodens inflytande på Lönnsåkersvarorna.

På Lönnsåkers bygden hade inte handelsboden eller handlaren något inflytande, varken på seder eller bruk eller på kläddräkt, eller heminredningar, under 1800-talet gick allt i de gamla spåren, plats för några ny modigheter fanns i regel inte, handeln fortgick även hos ett stort antal handlare i de gamla spåren ända in på 1920-30-talet, då mindre renoveringar och inredningar började att förkomma i en del affärer. Vidare började handlarna bli mera sorterade i alla slags varor, Glas, Porcelain, tyger av skilda slag. Kaffet har nog inte under någon tid ansetts som en lyxvara, utan i stället för en nödvändig hots vara för både rik och fattig, isynnerhet då man under 1800- och 1900-talss början kunde köpa rostat kaffe från 50 öre till en krona, som var en finast kvalitete, något rostat kaffe förkom inte den allmänna handeln i den tiden. De ståndster som mest förkom i affärerna var handgjorda träskor, denna handel upphörde helt omkring 1918.